

Kadına Yönelik Toplumsal Algıların Karşılaştırılması: Türkiye ve Mısır Örneği Üzerinden Kültürlerarası Bir İnceleme

Amal Elvakeel*

Yüksek Lisans Öğr., Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, Türkiye
amal.wakeel.99@gmail.com, ORCID: 0009-0009-2255-5959

Mete Kazaz

Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, Konya, Türkiye
kazazmete@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0367-1091

ÖZ

Bu makale, Türkiye ve Mısır’da kadına yönelik toplumsal algıların tarihsel, kültürel, dinî ve toplumsal dinamikler çerçevesinde nasıl şekillendiğini karşılaştırmalı bir perspektifle incelemektedir. Araştırma, toplumsal cinsiyet kuramları, patriyarka yaklaşımı ve kültürlerarası analiz çerçevesinde hazırlanmış kuramsal bir literatür çalışmasına dayanmaktadır. Çalışmada kadın algısının yalnızca bireysel tutumlardan ibaret olmadığı; aile yapısı, dinî söylemler, kültürel normlar, medya temsilleri ve modernleşme süreçleri tarafından şekillenen çok katmanlı bir toplumsal inşa süreci olduğu vurgulanmaktadır. Türkiye’de kadın algısının modernleşme, laiklik ve eğitim politikalarıyla dönüşüm geçirdiği; buna rağmen geleneksel ataerkil kodların etkisini sürdürdüğü görülmektedir. Mısır’da ise aile merkezli toplumsal yapı, dinî referanslar ve geleneksel normların kadın algısı üzerinde daha belirleyici olduğu tespit edilmektedir. Çalışma sonucunda, her iki toplumda da ortak ataerkil yapılar bulunmasına rağmen, tarihsel deneyimler, siyasal yapılar ve kültürel kodların kadın algısında farklılaşmalara yol açtığı ortaya konmuştur.

Anahtar kelimeler: Toplumsal cinsiyet, kadın algısı, patriyarka, Türkiye, Mısır, kültürlerarası karşılaştırma.

Citation | Atıf: Elvakeel, E. & Kazaz, M. (2026). Kadına Yönelik Toplumsal Algıların Karşılaştırılması: Türkiye ve Mısır Örneği Üzerinden Kültürlerarası Bir İnceleme. *Mediaverse: Medya ve İletişim Çalışmaları Dergisi*, 2026/1(2), 17-30. <https://doi.org/10.5281/zenodo.22166111>

Received | Geliş Tarihi: 19.06.2026 | Revised | Revizyon Tarihi: 24.07.2026 | Accepted | Kabul Tarihi: 19.08.2026

© 2026 Mediaverse. This article is published under a Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 license.

Corresponding author | Sorumlu yazar: amal.wakeel.99@gmail.com

Comparing Societal Perceptions of Women: An Intercultural Study Through the Cases of Türkiye and Egypt

ABSTRACT

This article examines, from a comparative perspective, how social perceptions of women in Türkiye and Egypt are shaped by historical, cultural, religious, and social dynamics. The study is based on a theoretical literature review prepared within the framework of gender theories, the patriarchal approach, and intercultural analysis. It emphasizes that perceptions of women are not limited to individual attitudes, but rather constitute a multilayered process of social construction shaped by family structure, religious discourses, cultural norms, media representations, and modernization processes. In Türkiye, perceptions of women have undergone transformation through modernization, secularism, and educational policies; however, traditional patriarchal codes continue to maintain their influence. In Egypt, family-centered social structures, religious references, and traditional norms appear to play a more decisive role in shaping perceptions of women. The findings reveal that although both societies share common patriarchal structures, historical experiences, political systems, and cultural codes have led to significant differences in the social perception of women.

Keywords: Gender, perception of women, patriarchy, Türkiye, Egypt, intercultural comparison.

Giriş

Kadına yönelik toplumsal algı, yalnızca bireylerin kadınlara ilişkin kişisel düşüncelerinden oluşan basit bir tutum değildir. Bu algı, tarihsel süreçler, kültürel değerler, ekonomik yapı ve toplumsal güç ilişkileri tarafından şekillenen çok boyutlu bir toplumsal olgu niteliği taşımaktadır. Toplumların kadınlara hangi rolleri yüklediği ve kadınların toplumsal yaşam içerisindeki yerini nasıl belirlediği, aynı zamanda toplumsal cinsiyet anlayışını da ortaya koymaktadır. Bu nedenle kadın algısı, bireysel değerlendirmelerin ötesinde, toplumsal düzenin sürdürülmesinde etkili olan kültürel ve kurumsal yapıların bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Toplumsal cinsiyet literatürü incelendiğinde, kadınlara yönelik algıların büyük ölçüde ataerkil normlar çerçevesinde şekillendiği görülmektedir. Kadınların “duygusal”, “şefkatli” ve “aileye bağlı” bireyler olarak tanımlanması; erkeklerin ise “güçlü”, “rasyonel” ve “kamusal alanın temsilcisi” şeklinde konumlandırılması, toplumsal cinsiyet kalıplarının temel örnekleri arasında yer almaktadır. Bu kalıp yargılar yalnızca gündelik yaşamda değil; eğitim sistemi, medya, hukuk düzeni ve çalışma hayatı gibi toplumsal kurumlar aracılığıyla da sürekli yeniden üretilmektedir. Dolayısıyla kadın algısı, bireylerin kişisel düşüncelerinden çok, toplumun kadınlık ve erkeklik rollerini nasıl düzenlediğini gösteren yapısal bir unsur olarak değerlendirilebilir.

Kadın algısının kültürel boyutu, toplumlar arasında farklılık göstermektedir. Bu açıdan Türkiye ve Mısır, karşılaştırmalı inceleme açısından önemli iki örnek oluşturmaktadır. Türkiye’de Cumhuriyet dönemiyle birlikte gerçekleştirilen modernleşme ve laikleşme reformları, kadınların eğitim, siyaset ve çalışma yaşamındaki görünürlüğünü artırmıştır. Kadın hakları konusunda yapılan hukuki düzenlemeler, kadınların kamusal alandaki konumunu güçlendirmiştir. Ancak geleneksel aile yapısı ve ataerkil değerlerin etkisi tamamen ortadan kalkmamış; kadınların toplumsal rolü çoğu zaman “anne” ve “eş” kimliği etrafında şekillenmeye devam etmiştir. Mısır’da ise kadın algısı daha çok aile merkezli toplumsal yapı ve geleneksel-dinî normlar çerçevesinde şekillenmektedir. Kadınların eğitim ve çalışma yaşamına katılımında belirli ilerlemeler yaşansa da toplumsal algı düzeyinde kadın kimliği büyük ölçüde ev içi rollerle ilişkilendirilmektedir. Bu durum, geleneksel değerlerin kadın kimliği üzerindeki etkisinin güçlü biçimde sürdüğünü göstermektedir. Bu makale, Türkiye ve Mısır’da kadına yönelik toplumsal algının hangi toplumsal, kültürel ve tarihsel dinamikler tarafından şekillendirildiğini karşılaştırmalı bir bakış açısıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca iki toplum arasındaki benzerlik ve farklılıkların ortaya konulmasıyla toplumsal cinsiyet çalışmalarına akademik katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Metodoloji

Bu çalışma, Türkiye ve Mısır’daki kadınlara yönelik toplumsal algıları kuramsal ve karşılaştırmalı bir yaklaşımla analiz etmektedir. Araştırma esas olarak kadın algısı, ataerkillik, toplumsal normlar, kültürel değerler ve modernleşme süreçleri üzerine derinlemesine bir literatür incelemesine dayanmaktadır. Kullanılan ana kuramsal çerçeveler feminist teoriler, sosyal inşacılık ve sosyal psikolojidir. İki ülkede kadınların toplumsal statüsü ve toplumsal cinsiyet algılarıyla ilgili bilimsel makaleler ve akademik çalışmalar karşılaştırmalı biçimde analiz edilmiştir. Çalışma, kadınlara atfedilen toplumsal rollerin inşasında aile yapısı, din, eğitim, medya ve kültürel geleneklerin etkisini incelemektedir. Kadın Algı Ölçeği; geleneksel cinsiyet rolleri, kadınların kamusal yaşama katılımı ve kadınlar ile erkekler arasındaki eşitlik algıları dâhil olmak üzere kadınlara yönelik tutumları değerlendirmek için kavramsal bir çerçeve olarak kullanılmıştır. Ayrıca önceki çalışmalardan ve gündelik toplumsal uygulamalardan örnekler kuramsal analizi desteklemek amacıyla bütünleştirilmiştir.

Karşılaştırmalı bir bakış açısıyla bu araştırma, Türkiye ile Mısır arasında kadınlara yönelik toplumsal algılar bakımından benzerlikleri ve farklılıkları vurgulamayı ve kültürlerarası toplumsal cinsiyet çalışmalarına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Kadına Yönelik Toplumsal Algının Kuramsal Çerçevesi

Cinsiyet, kadın ve erkekler arasındaki biyolojik farklılıkların ötesine geçen sosyal ve kültürel bir yapı olarak tanımlanabilir. Bu, bireylerin sosyalleşme sürecinde içselleştirdiği tüm temsilleri, stereotipleri, yargıları ve beklentileri ifade eder. Dolayısıyla cinsiyet doğal bir şey değil, her topluma özgü normlar, değerler ve sosyal ilişkilerle şekillenen sosyo-kültürel bir olgudur. Bu bakış açısından, cinsiyet kavramı, kadınsılık ve erkeklığe atfedilen anlamların, kadınlar ve erkekler için sosyal olarak uygun görülen davranış ve rollerin analizini mümkün kılar. Biyolojik cinsiyet, bireyleri ayıran fizyolojik özelliklere atıfta bulunurken, cinsiyet toplumsal olarak inşa edilmiş roller ve kimlikleri ifade eder. Bu yapılar, bireylerin toplumdaki yerini, sosyal ilişkilerini ve toplumsal yaşamın farklı alanlarında karşılaştıkları beklentileri etkiler (Masan, 2022: 49).

Cinsiyet kavramı, toplumun ve kültürün kadınlara ve erkeklere attığı anlamlar, roller ve beklentiler bütünüdür ifade eder. Fiziksel ve fizyolojik özelliklere dayanan biyolojik cinsiyetin aksine, cinsiyet sosyalleşme süreciyle şekillenen sosyal ve kültürel bir yapıdır. Bu çerçevede, cinsiyet, kadınlar ve erkekler için uygun görülen davranışları, sorumlulukları ve sosyal rolleri kapsar. Ayrıca bireylerin toplumdaki yerini ve sosyal yapı içindeki etkileşim biçimlerini belirler (Dökmen, 2015: 18). Doğumdan itibaren çocuk, toplum tarafından kadınlık veya erkeklikle ilişkilendirilen davranış modellerine yönlendirilir. Aile, okul, medya ve kültürel ürünler aracılığıyla çocuklar yavaş yavaş cinsiyetle ilgili beklentilere maruz kalmaktadır. Giyimler, oyuncaklar, kitaplar, ders kitapları, çizgi filmler ve dijital oyunlar genellikle kadınlara ve erkeklere atfedilen geleneksel rolleri pekiştiren temsiller sunar. Bu mekanizmalar aracılığıyla toplum, bireylerin cinsiyetlerine göre nasıl düşünmesi, hareket etmesi ve sosyal hayata nasıl katılması gerektiğine dair normları aktarmaktadır (Masan, 2022: 56). Dolayısıyla cinsiyet rolleri doğal gerçeklikler değil, nesiller boyunca sürekli yeniden üretilen sosyal yapılardır.

Kadına yönelik toplumsal algı, kadınların toplum içinde nasıl konumlandırıldığına, hangi özelliklerle ilişkilendirildiğine ve bu temsillerin toplumsal yapıda nasıl yeniden üretildiğine odaklanan çok boyutlu bir kavramdır. Sosyal psikoloji ve sosyoloji literatüründe bu algı, bireysel bilişsel süreçlerin ötesinde tarihsel, kültürel ve yapısal güç ilişkileri tarafından şekillenen kolektif bir anlamlandırma sistemi olarak ele alınmaktadır (İlhan ve Çevik, 2013: 53).

Araştırmalar, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının erken yaşlardan itibaren aile, okul, medya ve akran ilişkileri aracılığıyla öğrenildiğini ve kadınların çoğunlukla “bakım veren”, “duygusal” ve “itaatkâr” rollerle özdeşleştirildiğini göstermektedir. Bu kalıp yargılar, kadınların işgücü piyasası, eğitim ve siyasal temsil gibi alanlarda ikincilleştirilmesine zemin hazırlamaktadır. Algı, yargı ve stereotip oluşumu süreçleri, bilişsel kısayollar, seçicilik ve genelleştirme mekanizmaları üzerinden işlemekte ve mevcut toplumsal cinsiyet kalıplarını yeniden üretmektedir. Bu süreç, kadınların “duygusal ve ilişkisel”, erkeklerin ise “rasyonel ve otoriter” olarak kodlanmasını destekleyen ideolojik bir çerçeve oluşturmaktadır (Bye vd., 2022: 28). Kadın imgesi tarihsel olarak değişim göstermiştir. Geleneksel dönemlerde “anne” ve “namus” figürü baskınken, modernleşme süreçlerinde “çalışan ve modern kadın” temsilleri öne çıkmıştır; ancak bu dönüşüm çoğu zaman temsil düzeyinde kalmıştır. Sanat ve medya, bu temsillerin üretildiği ve yeniden üretildiği temel alanlar olarak öne çıkmaktadır. Sosyolojik açıdan toplumsal algı, güç ilişkileri ve sosyal statü yapılarıyla doğrudan ilişkilidir. Cinsiyet temelli iş bölümü kadınları özel alanla, erkekleri kamusal alanla özdeşleştirerek algısal hiyerarşiler üretmektedir. Bu durum patriyarkal düzenin sürekliliğini sağlamaktadır (Özensoy,

2017: 53). Türkiye ve Mısır örneklerinde kadın algısı, modernleşme süreçleri ile geleneksel normlar arasında gerilimli bir yapı göstermektedir. Eğitim ve kentleşme eşitlikçi eğilimleri artırırken, aile ve kültürel normlar geleneksel rolleri sürdürmektedir.

Aile, toplumsal cinsiyet rollerinin erken yaşta öğrenildiği temel kurumdur. Bu süreçte ev içi iş bölümü çoğunlukla kadınlara yüklenmekte ve bu durum “çifte yük” olgusunu ortaya çıkarmaktadır. Böylece kadın, toplumsal düzeyde çoğu zaman “öncelikle anne ve eş” rolüyle tanımlanarak geleneksel algılar pekiştirilmektedir. Bu toplumsal yapı içerisinde din ve gelenek de kadın algısını hem meşrulaştıran hem de sınırlandıran bir çerçeve sunmaktadır. Bazı yorumlar patriyarkal yapıları güçlendirirken, alternatif dinî okumalar kadın özneleşmesine daha geniş bir alan açabilmektedir. Öte yandan feminist kuramlar, bu toplumsal ve kültürel yapıları eleştirel bir perspektifle analiz ederek toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bireysel değil yapısal olduğunu vurgulamaktadır. Liberal, radikal, Marksist ve kesişimsel yaklaşımlar, kadınların hem kamusal hem de özel alandaki ikincil konumunun farklı iktidar mekanizmaları tarafından üretildiğini ortaya koymaktadır (Gurieva, 2022: 63).

Türkiye Bağlamında Kadın Algısı

Türkiye bağlamında kadın algısı, yalnızca biyolojik bir gerçeklik olarak değil, toplumsal ve kültürel bir yapı olarak da ele alınmaktadır. Türkiye’de kadınlara yönelik algılar, toplumsal beklentileri tanımlayan normatif bir çerçeve içinde şekillenmekte; bu çerçeve kadınların yaşam deneyimlerini ve toplumdaki statülerini etkilemektedir.

Modernleşme ve Cumhuriyet Dönemi Kadın Politikaları

Türkiye’de kadınların toplumsal temsillerinin inşası, geç Osmanlı döneminden Cumhuriyet’in kuruluşuna uzanan modernleşme sürecinin tarihsel sürekliliği içinde ele alınması gereken çok katmanlı bir dönüşümün ürünüdür. Tanzimat ve II. Meşrutiyet dönemlerinde “eğitimli”, “modern” ve “kamusal alanda görünür” kadın figürü, entelektüel tartışmaların merkezinde giderek belirginleşmiş; bu durum, toplumsal reform projeleriyle paralel biçimde kadın rollerinin yeniden tanımlanmasına zemin hazırlamıştır. Bununla birlikte, kadınların modernleşme sürecindeki konumu asıl kurumsal ve hukuki çerçevesini Cumhuriyet’in kuruluşuyla kazanmış, Kemalist modernleşme projesi içinde kadınlar ulus inşasının hem sembolik hem de işlevsel unsurları olarak konumlandırılmıştır (White, 2003; Sadi, 2019).

Bu bağlamda kadın bedeni, emeği ve toplumsal görünürlüğü, modern ulus-devletin seküler ve Batı merkezli kimliğini temsil eden temel göstergelerden biri hâline gelmiştir. Kadınların kamusal alana katılımı, yalnızca bireysel bir hak genişlemesi olarak değil, aynı zamanda yeni rejimin modernlik iddiasını somutlaştıran ideolojik bir araç olarak da işlev görmüştür (White, 2003). 1926 Medeni Kanun’u ile tek eşlilik, resmî evlilik ve miras ile boşanma alanlarında getirilen düzenlemeler, Osmanlı’nın ataerkil aile hukukundan radikal bir kopuşu temsil etmiş ve kadın vatandaşlığının hukuki temelini oluşturmuştur (Özdemir, 2025; Sadi, 2019).

Buna ek olarak, 1930 yılında belediye seçimlerinde ve 1934’te genel seçimlerde kadınlara tanınan siyasal haklar, Türkiye’yi erken dönem kadın hakları reformları açısından öncü ülkelerden biri hâline getirmiştir. Ancak bu hukuki kazanımların toplumsal ve siyasal katılıma tam anlamıyla yansımadağı, formel eşitlik ile pratik katılım arasındaki yapısal uçurumun devam ettiği görülmektedir (Özdemir, 2025: 19). Bu süreçte kadınlar bir yandan “modern ulusun annesi” olarak yüceltilirken, diğer yandan ataerkil aile ve toplumsal düzenin sınırları içinde yeniden üretilen rollerle karşı karşıya kalmışlardır (Başaran, 2023: 45).

Cumhuriyet modernleşmesi kadınların hukuki statüsünde önemli ilerlemeler sağlamış olsa da toplumsal cinsiyet temsillerini belirleyen ataerkil normların sürekliliği, bu dönüşümün çelişkili doğasını ortaya koymaktadır. Bu ikili yapı, Türkiye’de kadınların hem modernleşme söyleminin

taşıyıcısı hem de geleneksel toplumsal düzenin sürekliliği içinde konumlanan özne olarak inşa edildiğini göstermektedir (Başaran, 2023; Yılmaz ve Sarı Karademir, 2025).

Medya, Eğitim ve Çalışma Yaşamında Kadın Temsili

Türkiye’de kadına yönelik toplumsal algının yeniden üretildiği temel kurumsal alanlardan biri eğitim sistemidir. Erken Cumhuriyet döneminde kız enstitüleri, öğretmen okulları ve karma eğitim uygulamaları aracılığıyla “çağdaş Türk kadını” idealinin oluşturulması hedeflenmiş, ancak eğitim içerikleri incelendiğinde kadınlık rollerinin büyük ölçüde annelik, ev içi bakım ve kültürel aktarım işlevleri etrafında şekillendirildiği görülmüştür. Kız enstitülerinde el sanatları, ev idaresi ve çocuk bakımı gibi derslerin ağırlığı, modernleşme söylemi içinde kadınların kamusal alana katılımını destekler görünse de aslında aile merkezli toplumsal cinsiyet anlayışını yeniden üretmiştir (Başaran, 2023: 55).

Medya alanı da kadın temsillerinin ideolojik olarak kurulduğu önemli bir mecra olmuştur. Erken Cumhuriyet dönemi kadın dergileri, Batılı yaşam tarzı, eğitim ve mesleki görünürlük üzerinden modern kadın imgesini yaygınlaştırmış; ancak bu imge çoğunlukla “öğretmen, hemşire ve fedakâr anne” gibi devlet ideolojisiyle uyumlu rollere sınırlandırılmıştır. Bu süreçte kadın bedeni modernliğin sembolü hâline getirilirken, aynı zamanda ulusal kimlik ve ahlaki normlarla uyumlu bir çerçevede yeniden tanımlanmıştır (Yakalı-Çamoğlu ve Ataman, 2011).

Güncel medya çalışmaları, kadın temsillerinin önemli ölçüde stereotipik yapısını koruduğunu göstermektedir. Kadınlar çoğunlukla ya fedakâr anne ve eş ya da beden üzerinden nesneleştirilen figür olarak temsil edilmektedir. Sosyal medya ve dijital platformlarda da bedenin denetlenmesi ve güzellik normlarının yeniden üretilmesi bu sürekliliği desteklemektedir (Çakır, 2020; Ördem, 2021).

Çalışma yaşamında ise kadınların işgücüne katılım oranlarının düşük olduğu ve istihdamın çoğunlukla güvencesiz alanlarda yoğunlaştığı görülmektedir (Tapınç, 2011; Yılmaz ve Karademir, 2025). Bu çerçevede eğitim, medya ve işgücü piyasası kadınlara yönelik toplumsal algının sürekliliğini sağlayan birbirini besleyen yapılar olarak işlev görmektedir.

Kırsal ve Kentsel Kadınlık Halleri

Türkiye’de kadına yönelik toplumsal algı, yalnızca ulusal düzeydeki siyasal söylemler ve hukuki düzenlemelerle değil, aynı zamanda kırsal ve kentsel mekânların farklı toplumsal, ekonomik ve kültürel yapılarıyla da biçimlenmektedir. Kırsal alanlarda kadınlar çoğunlukla tarımsal üretimin görünmeyen emek gücü olarak konumlandırılmakta; aile işletmesi içinde yürütülen karşılıksız ve kayıt dışı emek, doğal bir toplumsal rol olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda kırsal kadınların ekonomik kaynaklara erişim ve karar alma süreçlerine katılım açısından çok boyutlu yapısal eşitsizliklerle karşı karşıya olduğu görülmektedir.

Kırsal bağlamda kadınlık deneyimi, büyük ölçüde aile içi roller ve yerel normlar tarafından şekillendirilmektedir. Akrabalık ilişkileri, namus rejimleri ve geleneksel değerler, kadınların kamusal görünürlüğünü sınırlamakta ve kadın öznelliklerinin “iyi eş”, “fedakâr anne” ve “itaatkâr gelin” gibi normatif kalıplar etrafında inşa edilmesine yol açmaktadır (Özkan ve Kaylı, 2022). Bu durum, kadınların alternatif yaşam tahayyüllerini çoğu zaman yalnızca eğitim ve göç deneyimleri aracılığıyla kurabildiğini göstermektedir.

Kentsel alanlarda ise kadınların eğitim ve istihdama katılımı görece artmakla birlikte, toplumsal algı düzeyinde modern ve geleneksel kadınlık rolleri arasında gerilimli bir yapı devam etmektedir. Kent yaşamında kadın görünürlüğünün artmasına rağmen bu görünürlüğün “namus” ve “itibar” söylemleri üzerinden sürekli denetlendiği görülmektedir. Kırsaldan kente göç eden kadınlar ise hem modern yaşamın sunduğu fırsatlara erişmekte hem de kırsal patriyarkanın normlarını kentte yeniden üretmektedir. Türkiye’de kadınlık halleri mekâna bağlı

olarak farklılaşsa da her iki alanda da patriyarkal normların belirli ölçülerde süreklilik gösterdiği ve kadın bedeninin, emeğinin ve davranışlarının toplumsal denetime açık kalmaya devam ettiği görülmektedir.

Mısır Bağlamında Kadın Algısı

Mısır’da kadın algısı, İslâmî gelenekler, sömürge sonrası modernleşme ve devlet politikalarının kesişiminde şekillenmiştir. Kadın, ulusun annesi ve kalkınmanın sembolü olarak görülür. Eğitim ve istihdam artarken patriyarkal normlar sürmektedir. Medya hem modern hem geleneksel rolleri yeniden üretir. Algı, modernlik ve geleneğin hibrit bir bileşimidir.

Tarihsel Arka Plan ve Geleneksel Kadın Roller

Mısır’da kadına yönelik toplumsal algının tarihsel oluşumu, Eski Mısır uygarlığından başlayarak İslâm öncesi ve sonrası dönemleri, Osmanlı idarî yapısını ve Britanya sömürge yönetimi tecrübesini kapsayan uzun erimli bir tarihsel süreklilik içerisinde değerlendirilmelidir. Arkeolojik ve tarihsel literatür, Eski Mısır’da kadınların miras hakkı, boşanma talebi ve mülkiyet üzerinde tasarruf gibi alanlarda görece gelişmiş hukuki imkânlarla sahip olabildiğini, ancak bu hakların sınıfsal ve statü temelli farklılıklar tarafından belirgin biçimde sınırlandırıldığını ortaya koymaktadır (Mostafa, 2003). Literatür ayrıca, özellikle saray çevresi ve dinî hiyerarşi içinde bazı kadınların görece etkili konumlar elde edebildiğini, buna karşılık geniş kadın nüfusunun ataerkil aile yapısı içinde tanımlandığını vurgulamaktadır.

Modern dönem öncesinde Osmanlı ve ardından Britanya sömürge yönetimi altında şekillenen toplumsal yapı, kadınlığın daha çok aile içi roller, namus rejimleri ve yerel gelenekler çerçevesinde tanımlanmasına yol açmıştır. Bu dönemde kadınların eğitime ve kamusal alana katılımı sınırlı kalmış; kadın emeği çoğunlukla görünmez bir ekonomik katkı olarak aile üretimi içinde değerlendirilmiştir (Badran, 1995; Taplin, 1987). Taplin (1987), özellikle kırsal alanda kadınların tarımsal üretime aktif katılımına rağmen bu emeğin kamusal görünürlükten yoksun bırakıldığını ve hane ekonomisinin doğal bir uzantısı olarak algılandığını belirtmektedir.

19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başında yükselen milliyetçi hareketler, kadınları hem modernleşme söyleminin bir göstergesi hem de ulusal kimliğin ve kültürel bütünlüğün taşıyıcısı olarak ikili bir temsil rejimi içinde konumlandırmıştır. Bu durum, kadınların kamusal görünürlüğünü artırmakla birlikte, onları aynı zamanda ulusun ahlaki sınırlarını temsil eden sembolik bir yükümlülüğe de tabi kılmıştır (Badran, 1995: 25). Söz konusu tarihsel birikim, günümüz Mısır toplumunda kadınlara atfedilen “iyi eş”, “fedakâr anne” ve “aile onurunun koruyucusu” gibi geleneksel rollerin hâlen güçlü biçimde varlığını sürdürmesine ve toplumsal algının büyük ölçüde bu normatif çerçeve etrafında yeniden üretilmesine zemin hazırlamaktadır.

Dinî Söylemlerin Kadın Algısındaki Rolü

Mısır’da kadına yönelik toplumsal algının anlaşılmasında dinî söylemler hem resmî dinî kurumlar hem de gayri resmî otoriteler aracılığıyla üretilen ve dolaşıma sokulan anlam sistemleri bakımından merkezi bir konuma sahiptir. Nüfusun büyük çoğunluğunun Müslüman olduğu ülkede, İslâm hukukunun tarihsel yorumları aile hukuku, miras, boşanma ve velayet gibi alanlarda kadınların statüsünü belirleyen temel referans çerçevelerinden birini oluşturmaktadır (Ahmed, 1992; Badran, 1995). Literatür, Mısır bağlamında kadınların konumunu belirleyen dinî yorumların sömürgecilik, milliyetçilik ve modernleşme süreçleriyle iç içe geçtiğini; dolayısıyla din–toplum–cinsiyet ilişkisinin tek boyutlu bir okumaya indirgenemeyeceğini vurgulamaktadır.

Bununla birlikte literatür, dinî söylemlerin kadın algısı üzerindeki etkisinin homojen olmadığını ortaya koymaktadır. Farklı İslâmî yorum gelenekleri ve özellikle İslâmî feminizm yaklaşımı, patriyarkal yorumlara karşı alternatif ve eşitlikçi okuma biçimleri geliştirmekte; Kur’an’ın

adalet ve eşitlik ilkelerini merkeze alarak kadınların eğitim, istihdam ve siyasal katılım haklarını yeniden meşrulaştırmaktadır (El-Fiky, 2024: 56). Ancak bu yaklaşımın toplumsal düzeyde karşılık bulması, mevcut kültürel ve kurumsal dirençler nedeniyle sınırlı kalmaktadır.

Öte yandan camiler, medya ve sosyal medya üzerinden dolaşıma giren muhafazakâr dinî söylemler, kadınların kamusal alandaki varlığını “mahremiyet”, “itaat” ve “aile merkezlilik” ekseninde tanımlayan normatif bir çerçeve üretmektedir (Ahmed, 1992; Badran, 1995). Bu bağlamda tesettür, toplumsal cinsiyet ilişkileri ve aile içi otorite düzeni, yalnızca bireysel inanç pratikleri değil, aynı zamanda kadınların toplumsal konumunu belirleyen yapısal unsurlar olarak işlev görmektedir. Sonuç olarak Mısır’da dinî söylemler, hem kadın haklarını genişleten yorumlara imkân tanıyan hem de patriyarkal düzeni yeniden üreten çift yönlü bir toplumsal etki alanı oluşturmaktadır (Ahmed, 1992; El-Fiky, 2024).

Mısır’da Modernleşme ve Kadın Hareketleri

Mısır’daki kadın hareketleri, 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başından itibaren modernleşme, sömürge karşıtı mücadele ve ulus-inşa süreçleriyle iç içe gelişmiş; bu nedenle kadın hakları söylemi, çoğu zaman siyasal bağımsızlık ve ulusal kimlik tartışmalarının ayrılmaz bir bileşeni olarak ortaya çıkmıştır. Badran’ın tarihsel analizleri, Mısır’da kurulan ilk kadın dernekleri, kadınlar tarafından yayımlanan süreli yayınlar ve eğitim girişimlerinin, yalnızca kadınların kamusal görünürlüğünü artırmakla kalmadığını, aynı zamanda kadın öznesinin kendi politik ve toplumsal taleplerini üretmesine de imkân sağladığını göstermektedir (Badran, 1995: 23). Bu süreçte farklı ideolojik yönelimlere sahip kadın hareketleri hem laik hem de dinî referanslara dayanarak patriyarkal aile yapısına, eğitimdeki eşitsizliklere ve hukuki ayrımcılıklara karşı çeşitli mücadele biçimleri geliştirmiştir.

20. yüzyıl ortasında Nâsır dönemiyle birlikte devlet merkezli modernleşme politikaları çerçevesinde kadınların eğitime ve istihdama katılımı teşvik edilmiş, özellikle kamu sektöründe kadın istihdamı artmıştır. Ancak Taplin’in de belirttiği gibi bu genişleme, çoğu zaman kadın emeğinin düşük ücretli alanlara yoğunlaşması ve karar alma mekanizmalarında sınırlı temsil ile sonuçlanmıştır (Taplin, 1987: 15). Neoliberal dönüşüm süreçleri ise kadınların güvenceli istihdam imkânlarını daraltarak kadın hareketlerinin ekonomik adalet ve sosyal haklar ekseninde yeniden şekillenmesine yol açmıştır.

2011 sonrası dönemde yaşanan siyasal dönüşümler, kadın hareketleri açısından hem yeni dijital ifade alanları hem de artan siyasal baskılar üretmiştir (Kato, 2016; El-Fiky, 2024). Bu bağlamda Mısır’daki kadın hareketleri, İslâmî feminizm, seküler feminizm ve insan hakları söylemlerini bir araya getiren çok katmanlı bir mücadele repertuarı geliştirmiştir. Buna rağmen, siyasal ve hukuki alanın daralması bu taleplerin kurumsallaşmasını sınırlamaktadır. Genel olarak Mısır’da kadın algısı, tarihsel miras, devlet politikaları, dinî söylemler ve toplumsal hareketler arasındaki etkileşim içinde şekillenen dinamik ve çok katmanlı bir yapı arz etmektedir.

Kültürlerarası Toplumsal Cinsiyet Yaklaşımı ve Türkiye–Mısır Karşılaştırmasının Kuramsal Temelleri

Kültürlerarası toplumsal cinsiyet yaklaşımı, farklı toplumsal bağlamlarda kadın ve erkeklere atfedilen rol, beklenti ve temsillerin karşılaştırmalı olarak analiz edilmesini amaçlayan kuramsal bir çerçeve sunmaktadır. Bu yaklaşım, toplumsal cinsiyetin evrensel ve değişmez bir kategori olmadığını; aksine tarihsel, kültürel, dinî ve kurumsal yapıların etkileşimi içinde sürekli olarak yeniden üretildiğini varsayar (Risman, 2004: 34). Bu nedenle Türkiye ve Mısır gibi benzer modernleşme deneyimlerine sahip toplumların karşılaştırılması, yalnızca normatif farklılıkların değil, aynı zamanda yapısal sürekliliklerin de ortaya konulmasına imkân tanımaktadır.

Mevcut literatür, küreselleşme ve modernleşme süreçlerinin kadınlara yönelik eğitim ve istihdam olanaklarını artırdığını, ancak toplumsal cinsiyet algısının kültürel ve dinî normatif çerçeveler tarafından güçlü biçimde şekillendirilmeye devam ettiğini göstermektedir (Metcalf, 2008: 17). Bu bağlamda Türkiye ve Mısır'da kadınların kamusal görünürlüğü artmakla birlikte, aile, namus ve toplumsal saygınlık eksenli normatif yapıların etkisi belirleyiciliğini sürdürmektedir (Gökoğlu, 2021; Apalı, 2011).

Kültürlerarası karşılaştırmalı çalışmalar, kolektivist değerlerin ve yüksek güç mesafesinin hâkim olduğu toplumlarda geleneksel cinsiyet rollerinin daha kalıcı olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye ve Mısır, bu açıdan benzer sosyo-kültürel özellikler taşımakla birlikte, laiklik düzeyi, hukuki reform süreçleri ve devlet-toplum ilişkilerindeki farklılıklar, kadın algısında önemli ayrışmalara yol açmaktadır (Çimen, 2024: 9).

Bununla birlikte medya, dinî söylem ve gündelik dil pratikleri, toplumsal cinsiyet normlarının yeniden üretiminde merkezi bir rol oynamaktadır. Kadınların çoğunlukla aile içi rollerle özdeşleştirildiği bu söylemsel yapı, patriyarkal düzenin sürekliliğini desteklemektedir (Mostafa, 2003). Kültürlerarası toplumsal cinsiyet yaklaşımı Türkiye ve Mısır örneklerinde hem ortak patriyarkal örüntüleri hem de bağlama özgü farklılaşmaları bütüncül bir perspektifle analiz etmeye imkân sağlamaktadır.

Türkiye ve Mısır Örneğinde Kadın Algıları Üzerine Bir Analiz

Literatürde Türkiye ve Mısır bağlamında kadına yönelik toplumsal algıyı inceleyen çalışmaların önemli bir kısmı, toplumsal cinsiyet rolleri, ataerkil normların yeniden üretimi, kadınların eğitim ve işgücüne katılımına yönelik tutumlar ve kadınlık-erkeklik kalıp yargıları ekseninde yoğunlaşmaktadır. Bu çalışmaların büyük bölümü nicel araştırma desenine dayanmakta; üniversite öğrencileri, sağlık çalışanları ve genç yetişkinler gibi belirli örneklem grupları üzerinden kadın algısının bilişsel ve tutumsal boyutlarını analiz etmektedir. Bununla birlikte, kadınların güçlenmesi, liderlik rolleri ve kamusal görünürlüklerine odaklanan nitel çalışmalar da literatürde yer almaktadır. Ancak Türkiye ve Mısır'ın aynı kuramsal çerçeve ve benzer ölçme araçlarıyla karşılaştırıldığı çalışmaların sınırlı olması, alanda önemli bir araştırma boşluğuna işaret etmektedir.

Türkiye literatüründe üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalar, kadınların genellikle daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine sahip olduğunu, erkek öğrencilerin ise daha geleneksel kalıpları sürdürdüğünü göstermektedir (Esen, 2017: 46). Benzer şekilde Dinç ve Çalışkan (2016), eğitim düzeyi ve kentleşme arttıkça eşitlikçi tutumların güçlendiğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmalar, aile yapısı, ebeveyn eğitimi ve sosyal çevrenin toplumsal cinsiyet algısında belirleyici olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca dindarlık düzeyinin hem geleneksel hem de eşitlikçi yorumlarla ilişkili olabildiği gösterilerek din-toplumsal cinsiyet ilişkisinin çok boyutluluğu ortaya konulmaktadır.

Mısır literatürü ise gençler ve çalışan kadınlar üzerinden yürütülen çalışmalarla, kadın algısının hem modernleşmeci hem de geleneksel normlarla birlikte şekillendiğini göstermektedir. Gençlerin kız çocuklarının eğitimini desteklerken evlilik sonrasında geleneksel rolleri benimsedikleri ortaya konmaktadır. Çalışan kadınlara yönelik tutumların eğitim ve kentleşmeyle daha eşitlikçi hâle geldiği, ancak aile içi rollerin güçlü biçimde sürdüğü görülmektedir. Aile, evlilik ve ebeveynlik gibi yaşam geçişlerinin de toplumsal cinsiyet algısını yeniden ürettiği vurgulanmaktadır. Ayrıca Mısır'da kadın liderliği, mikrofinans ve medya temsilleri üzerine yapılan çalışmalar, kadınların ekonomik ve kamusal alandaki görünürlüğünün arttığını ancak patriyarkal normların bu dönüşümü sınırladığını göstermektedir (Tousson, 2020; Abdellatif, 2021; Arafa, 2013). Elshafie (2024) ise kamusal mekânda kadınların deneyimlerinin güvenlik ve toplumsal denetim tarafından şekillendirildiğini ortaya koymaktadır.

Genel olarak, Türkiye ve Mısır literatürü kadın algısının hem modernleşme süreçleri hem de geleneksel normlar arasında şekillendiğini göstermektedir. Ancak karşılaştırmalı çalışmaların sınırlılığı, bu iki ülke arasında sistematik bir analizin geliştirilmesini gerekli kılmaktadır.

Türkiye ve Mısır Örneklerinde Kadın Algıları Üzerine Benzerlikler ve Farklılıklar

Türkiye ve Mısır örneklerinde kadına yönelik algılar, toplumsal cinsiyetin biyolojik temelli bir veri olmaktan ziyade, toplumsal olarak inşa edilen bir olgu olduğu yönündeki kuramsal varsayıma dayanmaktadır (Butler, 1990: 25–28). Bu yaklaşım, kadınlık ve erkeklığe atfedilen rollerin doğal ya da değişmez nitelikler olmadığını; aksine tarihsel, kültürel ve siyasal süreçler içerisinde sürekli olarak üretilen ve yeniden üretilen yapılar olduğunu vurgulamaktadır.

Bu kuramsal çerçeve içinde kadın algısı, yalnızca bireysel tutumların toplamı olarak değil, aynı zamanda toplumsal normlar, kurumsal düzenlemeler ve kültürel değerler tarafından şekillendirilen bütüncül bir anlam sistemi olarak ele alınmaktadır (Connell, 2002: 54–58). Dolayısıyla Türkiye ve Mısır bağlamlarında kadınlara atfedilen roller, modernleşme süreçleri, dinî söylemler ve aile yapılarının etkileşimi üzerinden kurulan çok katmanlı bir toplumsal yapının ürünü olarak değerlendirilmektedir.

Benzerlikler

- Sosyal ve kültürel inşa olarak toplumsal cinsiyet: Türkiye ve Mısır’da toplumsal cinsiyet, biyolojik temelden ziyade kültürel olarak üretilen ve tarihsel süreçlerle şekillenen bir yapıdır. Kadınlara atfedilen roller, toplumların değer sistemleri ve tarihsel deneyimleri doğrultusunda inşa edilmektedir. Bu bağlamda toplumsal gerçeklik insanların etkileşimiyle oluşur ve nesnelleştirilir (Berger ve Luckmann, 1966: 78). Kadınlık rolleri zamanla doğal kabul edilen sosyal yapılara dönüşür. Türkiye’de modernleşmeye rağmen geleneksel kodlar etkisini sürdürür (Dökmen, 2015: 112–115), Mısır’da ise kadınlık daha çok aile merkezli bir kimlik üzerinden tanımlanır (Hafez, 2018: 63–67). Bu bulgular, toplumsal cinsiyet rollerinin evrensel değil, bağlama bağlı olarak değişen ve yeniden üretilen yapılar olduğunu göstermektedir. Türkiye ve Mısır örnekleri, modernleşme süreçlerinin kadın algısını tamamen dönüştürmediğini, yalnızca belirli alanlarda kısmi bir değişim ürettiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, toplumsal dönüşümün doğrusal değil, çok katmanlı ve çelişkili bir süreç olduğunu düşündürmektedir.
- Sosyalleşme süreci: Her iki toplumda da kadın algısı, bireyin doğumdan itibaren normları öğrenmesini içeren güçlü bir sosyalleşme sürecine dayanmaktadır. Aile, okul, medya ve dinî kurumlar bu sürecin temel aktörleridir ve çocuklukta cinsiyete göre farklı davranış kalıpları öğretilir: kız çocuklarına uyum, bakım ve itaat; erkek çocuklarına ise liderlik, bağımsızlık ve otorite. Türkiye’de bu rollerin erken yaşta içselleştirildiği görülür (Yaşın Dökmen, 2015: 118–120), Mısır’da ise dinî ve kültürel normlar bu süreci daha güçlü biçimde pekiştirir (El-Sherif, 2020: 77–80).
- Kimlik ve toplumsal konumun şekillenmesi: Kadına yönelik algılar, yalnızca davranışları değil, aynı zamanda bireyin toplum içindeki konumunu da belirler. Bu bağlamda kadın kimliği, toplumsal yapı içinde önceden tanımlanmış rollerle sınırlandırılmaktadır (Connell, 2002: 101–104). Türkiye ve Mısır’da kadınların sosyal etkileşimleri, büyük ölçüde bu normatif çerçeveye göre şekillenir. Bu durum, bireysel tercihlerin dahi toplumsal beklentiler tarafından yönlendirildiğini göstermektedir.

Farklılıklar

- Özerklik algısı: Türkiye’de, özellikle kentleşme ve eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte, kadınların bireysel özerkliğine ilişkin algılar daha görünür hâle gelmiştir. Kadınların iş gücüne katılımı ve kamusal alandaki görünürlüğü daha fazla kabul görmektedir (Dökmen, 2015: 121–123). Buna karşılık, Mısır’da yapılan araştırmalar kadın özerkliğinin daha sınırlı

algılandığını ve aile merkezli rollerin daha baskın olduğunu göstermektedir (Hafez, 2018: 85–88). Bu farklılık, modernleşme düzeyindeki ve kurumsal dönüşüm hızındaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır.

- Geleneksel aile yapısı: Mısır örneğinde geleneksel aile yapısı, toplumsal düzenin temel referans noktasıdır. Kadının temel rolü çoğunlukla aile içi sorumluluklarla tanımlanır (El-Sherif, 2020: 91–94). Türkiye’de ise aile yapısı dönüşüm geçirmiş olmakla birlikte, geleneksel değerlerin tamamen ortadan kalkmadığı görülmektedir. Bu durum, “çift yönlü yapı” olarak adlandırılabilir bir geçiş sürecine işaret eder (Dökmen, 2015: 130–133).
- Sosyal uygunluk sınırları ve iş gücüne katılım: Her iki ülkede de kadınların eğitim ve işgücüne katılımı ilkesel olarak kabul görmekle birlikte, bu katılımın hangi koşullarda ve hangi toplumsal alanlarda “meşru” sayılacağına ilişkin normatif sınırlar belirgin biçimde farklılaşmaktadır. Söz konusu “uygunluk sınırları”, yalnızca mesleki tercihleri değil, aynı zamanda kadınların kamusal alandaki görünürlük düzeyini, etkileşim biçimlerini ve toplumsal davranış repertuvarını da düzenleyen kültürel ve kurumsal bir çerçeveye işaret etmektedir.

Türkiye bağlamında modernleşme süreci, kentleşme, eğitim düzeyinin yükselmesi ve kadın istihdamının çeşitlenmesiyle birlikte bu sınırların görece daha esnek ve geçirgen hâle gelmesine katkıda bulunmuştur. Kadınların farklı meslek alanlarında görünürlük kazanması, kamusal alanda daha geniş hareket alanı elde etmesi ve bireysel özerklik söyleminin güçlenmesi, toplumsal cinsiyet normlarının kısmen dönüşmesine zemin hazırlamıştır. Bununla birlikte aile, toplumsal saygınlık ve kültürel değerler hâlen belirli davranış kalıplarını dolaylı biçimde yönlendirmeye devam etmektedir.

Mısır örneğinde ise kadınların eğitim ve istihdamına yönelik kabul daha sınırlı bir normatif çerçeve içinde şekillenmekte; özellikle kamusal görünürlük, mesleki tercihler ve sosyal etkileşim biçimleri açısından daha korumacı ve denetleyici bir toplumsal yapı öne çıkmaktadır. Bu bağlamda kadınların işgücüne katılımı çoğu zaman aile sorumluluklarıyla uyumlu olması beklenen belirli meslek alanlarıyla sınırlandırılmakta, geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri güçlü biçimde varlığını sürdürmektedir (Hafez, 2018: 102–105). Böylece her iki ülkede de kadınların kamusal alana katılımı artmakla birlikte, bu katılımın niteliği ve sınırları farklı toplumsal normatif rejimler tarafından belirlenmektedir.

Türkiye ve Mısır örnekleri, toplumsal cinsiyetin biyolojik bir determinizme indirgenemeyeceğini; aksine toplumsal etkileşim süreçleri içerisinde öğrenilen ve kültürel olarak kodlanan bir yapı olduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır (Butler, 1990: 33–36). Bu yaklaşım, kadınlık ve erkeklik rollerinin doğuştan gelen sabit özellikler değil, toplumsal pratikler, söylemsel üretimler ve kurumsal mekanizmalar aracılığıyla sürekli olarak yeniden inşa edilen performatif kimlikler olduğunu ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte, bu kültürel kodların içeriği, yoğunluğu ve toplumsal bağlayıcılık düzeyi toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Söz konusu farklılaşma; tarihsel gelişim seyri, modernleşme deneyimleri, dinî kurumların toplumsal yapı üzerindeki etkisi ve ekonomik sistemlerin niteliği gibi çok boyutlu belirleyicilerle yakından ilişkilidir. Bu nedenle kadın algısı, yalnızca kültürel bir üretim olarak değil, aynı zamanda yapısal dinamiklerin kesişiminde sürekli olarak yeniden şekillenen toplumsal bir gerçeklik olarak ele alınmalıdır.

Bu bağlamda kadın algısı, evrensel ve değişmez biyolojik bir olgu olmaktan ziyade, yerel ve tarihsel koşullar içinde inşa edilen sosyal bir yapı niteliği taşımaktadır. Bununla birlikte söz konusu yapı tamamen durağan olmayıp, toplumsal dönüşümler, eğitim düzeyinin yükselmesi, ekonomik katılımın artması ve kültürel etkileşimlerin yoğunlaşmasıyla değişime açık bir

karakter sergilemektedir; ancak aynı zamanda geleneksel normların ve kurumsal direnç mekanizmalarının etkisiyle belirli ölçüde süreklilik de göstermektedir.

Sonuç

Türkiye ve Mısır'ın karşılaştırmalı olarak ele alındığı bu çalışma, kadına yönelik toplumsal algıların toplumsal cinsiyetin inşasına dayalı ortak bir kuramsal çerçeve içinde şekillendiğini, ancak her ülkeye özgü tarihsel, kurumsal ve kültürel süreçlerin önemli farklılıklar yarattığını göstermektedir. Kuramsal düzeyde bulgular, toplumsal cinsiyetin biyolojik olarak verilmiş sabit bir olguya indirgenemeyeceğini; toplumsal olarak inşa edilen ve yeniden üretilen bir anlam sistemi olduğunu göstermektedir. Her iki bağlamda da kadınlara atfedilen roller, aile, okul, medya ve dinî kurumları içeren sosyalleşme süreçleri aracılığıyla oluşmakta; bu süreçler toplumsal cinsiyet temelli normların erken yaşlarda içselleştirilmesine ve kalıcı kalıp yargıların yeniden üretilmesine yol açmaktadır. Ortak örüntüler; kadınların ev içi, bakım ve duygusal alanlarla ilişkilendirilmesi, erkeklerin kamusal ve karar alma alanlarında daha baskın konumlandırılması, sosyalleşmenin toplumsal cinsiyet normlarını yeniden üretmedeki merkezî rolü ve kalıp yargıların kadınların toplumsal konumları ile kaynaklara erişimi üzerindeki yapılandırıcı etkisi etrafında toplanmaktadır. Öte yandan farklılıklar, toplumsal cinsiyet normlarının dönüşüm biçimlerinde ortaya çıkmaktadır. Türkiye'de modernleşme, laikleşme ve eğitimin yaygınlaştırılmasına yönelik politikalar, özellikle kentsel ve mesleki alanlarda kadın rollerinin görece çeşitlenmesini desteklemiştir; ancak bu gelişmeler geleneksel aile normlarının sürekliliği nedeniyle sınırlı kalmaktadır. Mısır'da ise geleneksel aile yapısı ve dinî referanslar daha güçlü bir etki göstermeye devam etmekte; kadınların eğitim ve iş yaşamına katılımı artmasına rağmen kadınlık ile ev içi alan ve aile sorumluluğu arasındaki baskın ilişki sürmektedir (Hafez, 2018: 85–88; El-Sherif, 2020: 91–94). Karşılaştırmalı analiz, modernleşme ile geleneksel yapıların yeniden üretimi arasındaki ortak gerilimi ortaya koymakta; ataerkil normlar ile daha eşitlikçi temsillerin bir arada bulunduğu hibrit yapıların, toplumsal dönüşümün doğrusal olmayan ve kesintili dinamiklerle ilerlediğini gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Türkiye ve Mısır'daki kadın algıları, toplumsal yapılar, kurumlar ve kültürel sistemler arasındaki karmaşık etkileşimin sonucudur. Türkiye, toplumsal cinsiyet rollerinin çeşitlenmesi bakımından görece daha ileri bir dönüşüm dinamiği gösterirken, Mısır'da kadın algısı daha çok aile ve dinî referansların merkezîliği etrafında yapılandırılmaktadır. Bu sonuçlar, toplumsal cinsiyetin tarihsel olarak konumlanmış bir toplumsal yapı olarak ele alınması gerektiği görüşünü güçlendirmektedir (Butler, 1990: 25–28; Connell, 2002: 101–104) ve eğitim, medya ile kentsel politikaların eşitsizlikleri dönüştürmede önemli araçlar olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte bu araçların etkinliği, kalıp yargıların yeniden üretilmesini sağlayan sembolik ve kültürel yapıları ne ölçüde dönüştürebildiğine bağlıdır.

Kaynakça

- Abdellatif, Y. (2021). *The conceptualization of women's empowerment by microfinance beneficiaries in Egypt: Link to sustainable development* (Master's thesis, The American University in Cairo). AUC Knowledge Fountain.
- Ahmed, L. (1992). *Women and gender in Islam: Historical roots of a modern debate*. Yale University Press.
- Apalı, Y. (2011). Sosyolojik açıdan kadınlarla ilgili kalıp yargılar. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 26, 215–232.
- Arafa, A. M. (2013). *Perception of women in Egyptian advertising* (Master's thesis, Cairo University). Retrieved from CORE.
- Badran, M. (1995). *Feminists, Islam, and nation: Gender and the making of modern Egypt*. Princeton University Press.

- Başaran, A. (2023). Türk modernleşme sürecinde kadının eğitim serüveni: Cumhuriyet dönemi kız enstitülerinin eğitim-öğretim programlarının analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 377–404.
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1966). *The social construction of reality*. Anchor Books.
- Butler, J. (1990). *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. Routledge.
- Bye, H. H., Herrebrøden, H., Hjetland, G. J., Røyset, G., ve Molden, T. H. (2022). Stereotypes of women and men across gender subgroups: A network approach. *Frontiers in Psychology*, 13, 826518. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.826518>
- Connell, R. W. (2002). *Gender*. Polity Press.
- Çakır, H. (2020). Sosyal medyada bedensel dış görünüm söyleminin kadın bedenini inşası: Sosyolojik bir değerlendirme. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3(2), 259–282.
- Çimen, B. (2024). Türkiye’de parlamenterlerin toplumsal cinsiyet algısı: Nitel bir çalışma. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 10(1), 1–22.
- Dökmen, Y. (2015). *Toplumsal cinsiyet ve kadın algısı üzerine çalışmalar*. İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- El-Fiky, N. (2024). Islamic feminism and gender equality in modern Egypt. *Journal of Peace, Conflict and Reconciliation*, 8(1), 45–60.
- El-Sherif, D. (2020). Gender roles and family structure in Egypt. *Cairo Social Studies Journal*, 14(2), 75–110.
- Esen, N. Y. (2017). Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Educational Researchers*, 8(2), 46–60.
- Giddens, A. (2009). *Sociology*. Polity Press.
- Gökoğlu, S. (2021). Türkiye’de toplumsal cinsiyet algısı. *International Social Sciences Studies Journal*, 7(82), 2049–2058. <https://doi.org/10.26449/sssj.3161>
- Gurieva, S. D., Ulyanich, N. V., ve Efremova, T. A. (2022). Social perception of gender differences in the domestic and professional spheres. *Frontiers in Psychology*, 13, 1015480. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1015480>
- Hafez, S. (2018). Women and social norms in Egyptian society. *Middle East Gender Review*, 10(1), 60–115.
- İlhan, R. S., ve Çevik, A. (2013). Önyargıların psikolojisi: Psikodinamik bir gözden geçirme. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1(1), 52–67.
- Masan, S. R. (2022). The concept of gender and related theoretical framework. *International Scientific Journal Vision*, 7(2), 49–64.
- Metcalfe, B. D. (2008). Women, management and globalization in the Middle East. *Journal of Business Ethics*, 83(1), 85–100. <https://doi.org/10.1007/s10551-007-9654-3>
- Mostafa, M. M. (2003). Attitudes towards women who work in Egypt. *Women in Management Review*, 18(5), 252–266. <https://doi.org/10.1108/09649420310485096>
- Özdemir, F. (2025). Atatürk döneminde (1923–1938) Türk kadın hakları. *Atatürk Araştırma Dergisi*, 41(1), 35–60.
- Özensoy, E. (2017). *Modern sanatın doğuşunda kadın imgesi: Türk ve Avrupa resim sanatı karşılaştırması* [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Risman, B. J. (2004). Gender as a social structure: Theory wrestling with activism. *Gender & Society*, 18(4), 429–450. <https://doi.org/10.1177/0891243204265349>
- Sadi, E. (2019). *The politics of women’s rights reforms during the early republican era* (Yüksek lisans tezi). Middle East Technical University.

- Semerci Özkan, S., ve Şaşman Kaylı, D. (2022). Kırsal alanda yaşayan kadınların söylemleri üzerinden kadınlık kimliklerinin kuruluşu. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(1), 95–118.
- Taplin, R. (1987). Women and work in Egypt: A social historical perspective. *International Sociology*, 2(1), 55–75.
- Tousson, A. (2020). *Status of women leadership and empowerment in Egypt: A perception study of government and non-governmental organizations* (Master's thesis, The American University in Cairo). AUC Knowledge Fountain.
- White, J. B. (2003). State feminism, modernization, and the Turkish republican woman. *NWSA Journal*, 15(3), 145–159.
- Yaşın Dökmen, Y. (2015). Türkiye’de toplumsal cinsiyet rolleri ve algılar. *Toplum ve Bilim*, 132, 110–135.
- Yaşın Dökmen, Z. (2015). *Toplumsal cinsiyet: Sosyal psikolojik açıklamalar* (6. baskı). Remzi Kitabevi, İstanbul, s. 18.
- Yılmaz, Z., ve Sarı Karademir, B. (2025). SDG 5’i feminist kurumsalcılık yoluyla yeniden düşünmek: Türkiye’de toplumsal cinsiyet rejimi ve kalkınma. *Fiscaoeconomia*, 9(Toplumsal Cinsiyet Özel Sayısı), 400–428.